

DEELNEMERSONDERZOEK SOCIAAL-CULTUREEL VOLWASSENENWERK

DE WAARDE EN BETEKENIS VAN DEELNAME VOOR DE PARTICIPANT?

Lode Vermeersch (HIVA - KU Leuven)
Jessy Siongers (BRISPO/TOR –VUB)
Bram Spruyt (BRISPO/TOR –VUB)

5 juni 2024

1

2

AANLEIDING

- **Veld en context** in volle beweging: veranderend beleid, nieuwe burgerinitiatieven, covid, demografische ontwikkelingen...
- Laatste **profiel**schets = 14 jaar oud
- Hoe kunnen organisaties / sector zich **future proof** maken?

3

ONDERZOEKSVRAGEN

1. Wie zijn **de deelnemers** aan praktijken in het sociaal-cultureel werk voor volwassenen? (*erkende organisaties*)
2. Wat zijn de **kenmerken van hun deelname**?
3. Welke **betekenis en waarde** wordt door de deelnemers gehecht aan sociaal-culturele praktijken?

4

KWANTITATIEF LUIK: DEELNEMERSBEVRAGING

Methode

■ Online enquête

- Representatieve steekproef bij 34 organisaties > deelnemers
 - Rekening houdend met stroom en richting
- In 5 talen
- Afname: 15 mei -14 juli 2023
- 4221 respondenten

Inhoud enquête

■ Deelnemer

- Socio-demografische en -economische gegevens

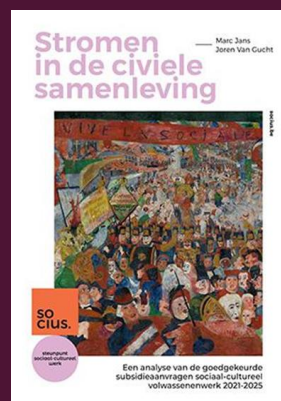
■ Kenmerken van...

- ... de organisaties en praktijken waaraan men deelnam
- ... de deelname zelf (bv. frequentie van deelname)
- ... waardering / betekenis van de deelname

5

Stromen	Gerichtheid			Totaal
	Doelgroep	Thema	Regionaal	
Focus op inclusiviteit en solidariteit	384	48		432
• Inclusief samenleven				
• Solidair samenleven				
• Internationaal vredevol samenleven				
Focus op participatie	1667	314		1981
• Participatie				
Focus op duurzaamheid		323		323
• Duurzaam samenleven				
• Delen als alternatief				
Focus op individu en zijn sociale omgeving	628	229		857
• Zin geven en identiteit vormen				
• Veerkrachtig leven				
• Werkbaar werken				
Regionaal			628	628
• Regionaal				
Totaal	2679	914	628	4221

RESPONDENTEN

6

KWALITATIEF LUIK : DEELNEMERSBEVRAGING

19 deelnemersinterviews

- Via 23 gecontacteerde organisaties (meerdere clusters en groottes van organisaties)
- Geïnterviewden van 18 jaar tot 85 jaar
- Van 'supervrijwilliger' tot sporadische deelnemer

▪ Doel

- Deelnemerservaring (*user value*) + deelnamehistoriek
- Betekenis en waardering van deze en andere sociaal-culturele praktijken

Rondetafel

- 7 professionals uit het sociaal-culturele veld (praktijk / beleid / ondersteuning)

▪ Doel:

- Interpretatie + analyse
- Aanvulling van survey- en interviewresultaten met eigen ervaringen

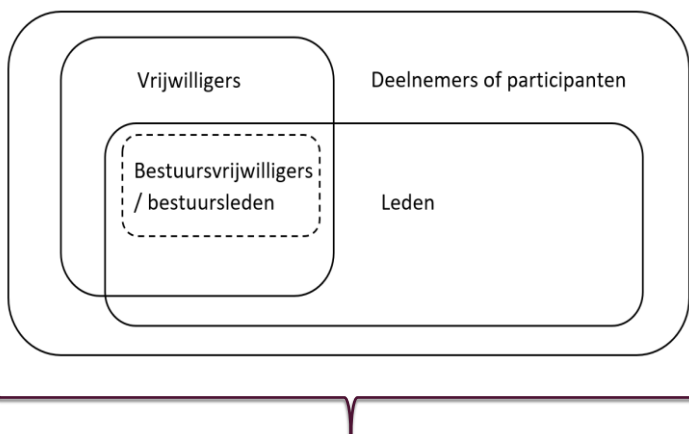
7

WAT IS EEN
DEELNEMER?

8

WAT IS EEN DEELNEMER?

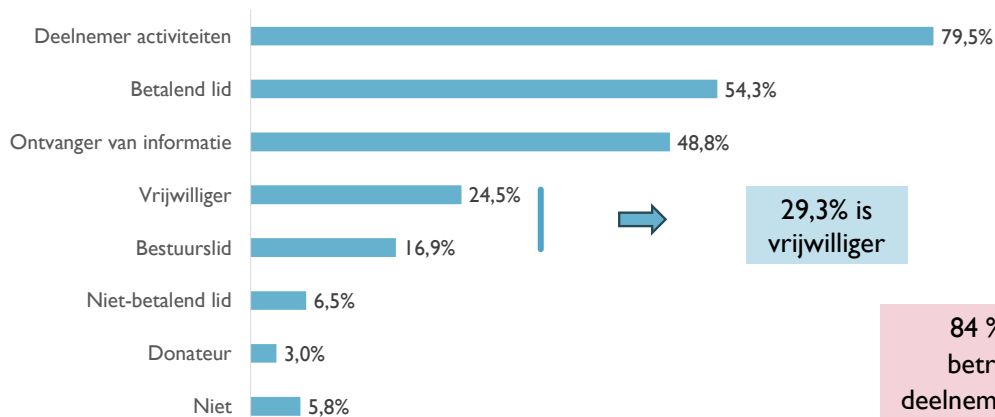

- Klassieke opdeling tussen 'deelnemers', 'leden' en 'vrijwilligers' wordt steeds moeilijker.
- Veel creatieve namen en vormen
- Niet iedereen ziet zichzelf als 'deelnemer'
- Deelname die "ontsnapt" aan enquëtering?

Deelnemers/participanten: personen die een betrokken zijn bij een of meerdere activiteiten van een gesubsidieerde organisatie voor sociaal-cultureel werk voor volwassenen. De betrokkenheid uit zich door het besteden van aandacht en tijd aan een activiteit. Doorgaans zal participatie ook aanwezigheid (offline of online) veronderstellen.

9

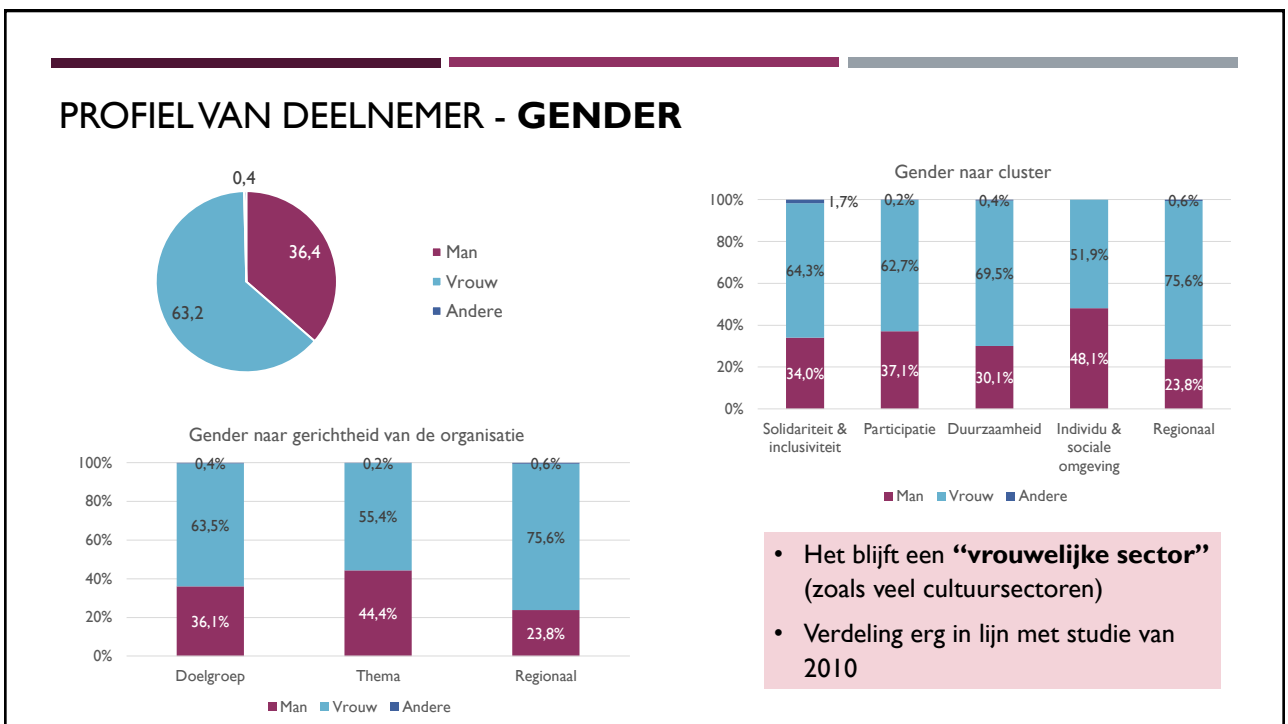
VERSCHILLENDE VORMEN VAN BETROKKENHEID

10

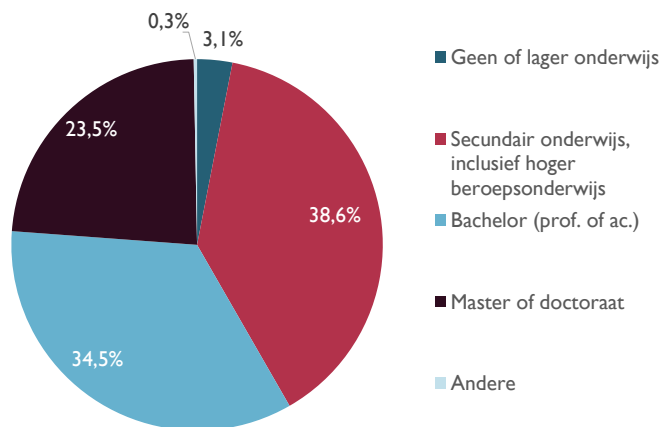

11

12

PROFIEL VAN DEELNEMER - OPLEIDING

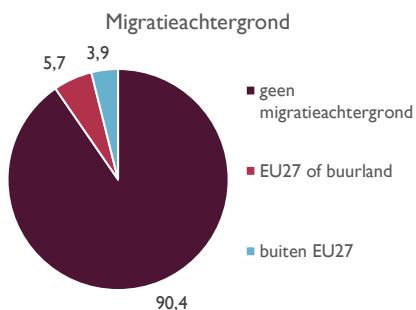
Oververtegenwoordiging hooggeschoolden

- nog meer dan in 2010

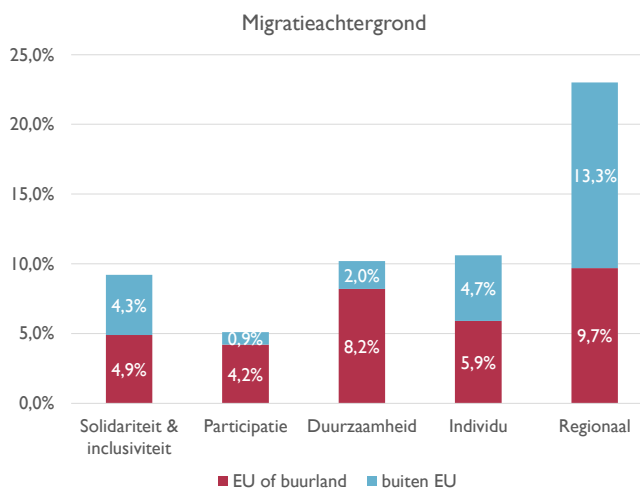
➔ Verliest het sociaal-cultureel
volwassenenwerk de voeling met
de grote groep kortgeschoolden?

13

PROFIEL VAN DEELNEMER - MIGRATIEACHTERGROND

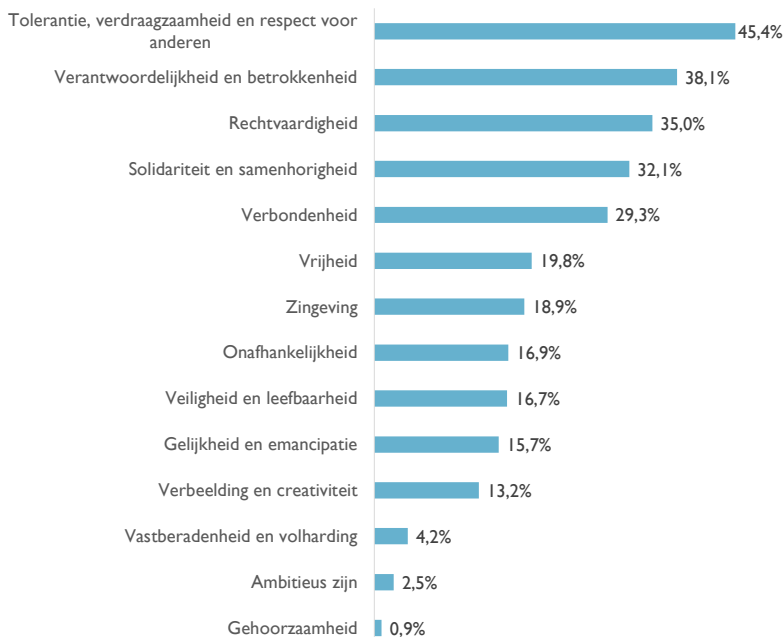
- **Diversiteit = een minderheid** van organisaties
- Grote variatie naargelang organisaties en vooral regio's (bij regionale organisaties)

14

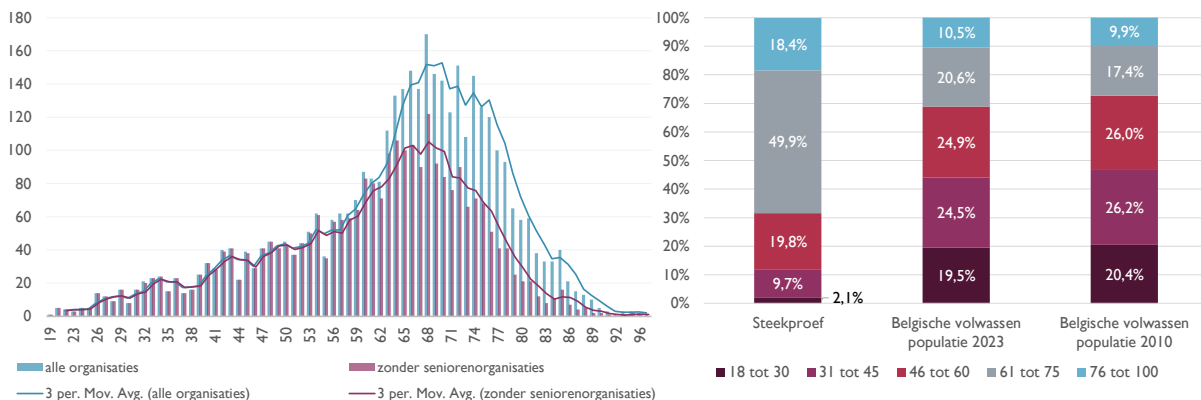
DRIE WAARDEN DIE DEELNEMERS HET BELANGRIJKSTVINDEN

- Belang van rechtvaardigheid licht gedaald t.o.v. 2010
- Collectief en persoonlijk gestuurd
- Persoonlijke waarden & organisatiewaarden = match

15

OPVALLENDE VERANDERING: STIJGENDE LEEFTIJD

Alle organisaties: gemiddeld 64 jaar oud

Zonder seniorenorganisaties: gemiddeld 60 jaar oud

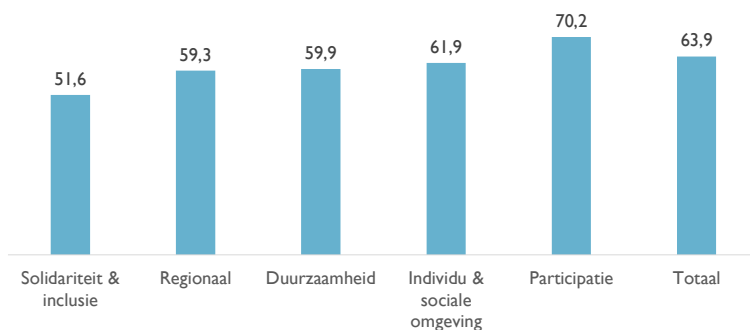
Opmerkelijke leeftijdstoename sinds 2010

Sterkere leeftijdstoename dan in Belgische bevolking

16

STIJGENDE LEEFTIJD (2)

Gemiddelde leeftijd van deelnemers volgens organisatiecluster

Geen enkel organisatietype ontsnapt aan de *vergrijzing/ontgroening*... misschien wel bepaalde praktijken/werkvormen?

Context

- Meer vrijetijds mogelijkheden elders
- Meer "online samenleving"
- Organisaties houden vast aan manier van werken
- Deelnemers meer reflexief

17

STIJGENDE LEEFTIJD (3)

18

STIJGENDE LEEFTIJD (4)

19

STIJGENDE LEEFTIJD (5)

“Ik heb mijn kinderen proberen mee te krijgen (naar de vereniging), maar zij hebben dat niet volgehouden.”

Linda (+70j, vereniging)

“Ik zie het overal gebeuren (noemt nog andere namen van sociaal-culturele organisaties, ook binnen andere stromen). Ik vrees dat ze het moeilijk gaan krijgen. Steeds meer activiteiten op lokaal niveau moeten ook afgelast worden wegens een gebrek aan inschrijvingen. Er is geen vers bloed.”

Antoine (77 jaar, vereniging)

“Je weet als oudere persoon niet altijd wat er speelt bij jongeren. Ze gaan er werk van moeten maken om jongeren voor verenigingen te vinden en ze gaan daarbij ruimte moeten laten aan de jongeren om ook kritisch te zijn voor de vereniging. Een attitude vanwege de oudere generaties à la “wij doen dat hier zo”, dat werkt niet meer.”

Simon (54 jaar, vereniging)

20

21

We zijn aantrekkelijk voor iemand zoals wij ...

Hoe vinden we het evenwicht tussen verbinden en verbreden?

22

23

EERSTE DEELNAME: DE “PARTICIPATIEVONK”

Een relevante derde

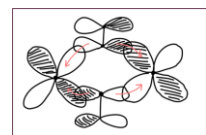
- 61% nam zelf initiatief
- 39% werd meegevraagd of besliste samen met vriend, familielid...

Needs arousal = spanning tussen een huidige situatie en een beoogde (ideale) situatie > drive of drang op verschillende niveaus

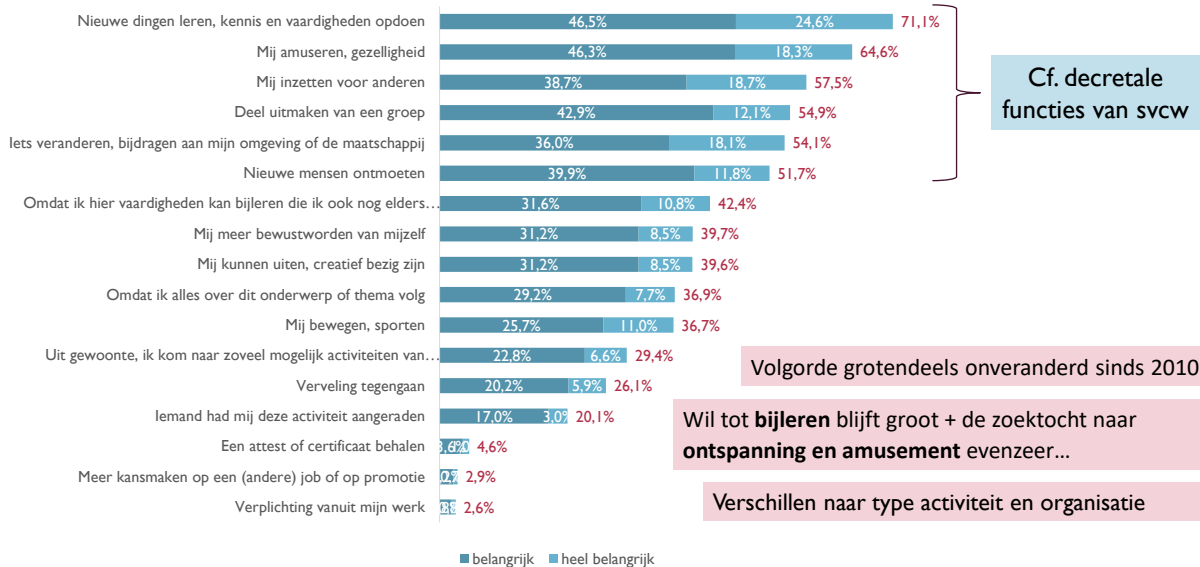
- Persoonlijk (bv. “Ik ben erg geïnteresseerd in muziek, in literatuur, ...”, “Ik ben lotgenoot”)
- Netwerk (bv. “Vriendinnen gingen al...”)
- Maatschappij (bv. “Ik probeer een meerwaarde te zijn voor de samenleving”)

De “kettingparticipatie”: de ene participatie zet aan tot de andere

24

REDENEN VOOR DEELNAME

25

FREQUENTIE VAN DEELNAME

Frequentie

- Zeer actieve deelnemers
 - 24% heeft minstens meermaals per maand deelgenomen (lichte afname sinds 2010)
- Sporadische deelnemers:
 - 52% neemt minder dan maandelijks deel
 - 8% heeft het voorbije jaar nog niet deelgenomen

“Overparticipatie”

- Wat?
 - Sociaal-culturele organisaties doen vaak beroep op dezelfde mensen ('civic core')
 - De meest geëngageerden worden ook elders gevraagd ...
- ... risico op “civic burn-out”: even moeten pauzeren van sociaal-culturele engagements

26

VAN PARTICIPATIELADDER NAAR PARTICIPATIERASTER

Inzet	Inspraak	Tijd	Plaats
Mate waarin men energie investeert in en toewijding vertoont voor de organisatie	Mate waarin men de beleidslijnen van de organisatie zelf mee bepaalt	Hoeveel tijd (aantal uren en frequentie) die men besteedt aan deelname	Organisatieniveau waarop men participeert
Sterk betrokken deelname/inzet	Sterk medezeggenschap	Meermaals/langdurig	Bovenlokaal
<ul style="list-style-type: none"> Medeorganisator (mee instaan voor het reilen en zeilen van de community/-organisatie) Ambassadeurschap (de community mee vergroten/organisatie) Deelgenoot (deel zijn van de community/organisatie) 	<ul style="list-style-type: none"> Deel van het beleid (mede-eigenaarschap) Inspraak in het beleid Consultatie Geinformeerd over de organisatie 		
Het afnemen van aanbod/verkenkende inzet	Geen zeggenschap	Enmalig/kort	Lokaal

Geen vaste "persona's" van deelnemers: eerder waar ze staan dan wie ze zijn...

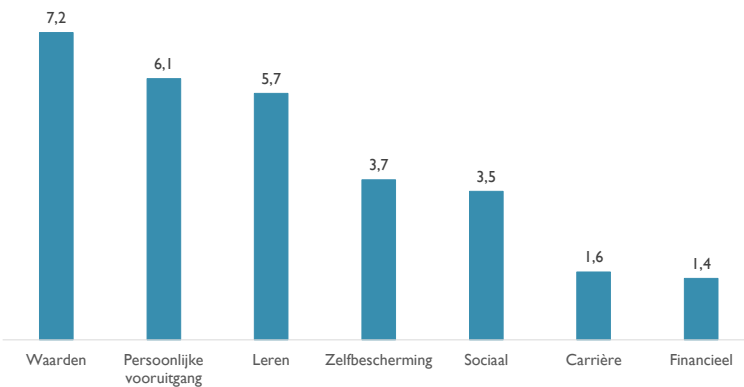
27

OOK PARTICIPATIE: VAN COLLECTIEF & "AUTOMATISCH" NAAR REFLEXIEF

28

MOTIEVEN SPECIFIEK VOOR VRIJWILLIG ENGAGEMENT (GEM. SCORE OP 10)

29,3% is vrijwilliger

- Verschillen naar socio-demografisch profiel van vrijwilliger
- Motieven sterker aanwezig bij maatschappelijk kwetsbare groepen

29

30

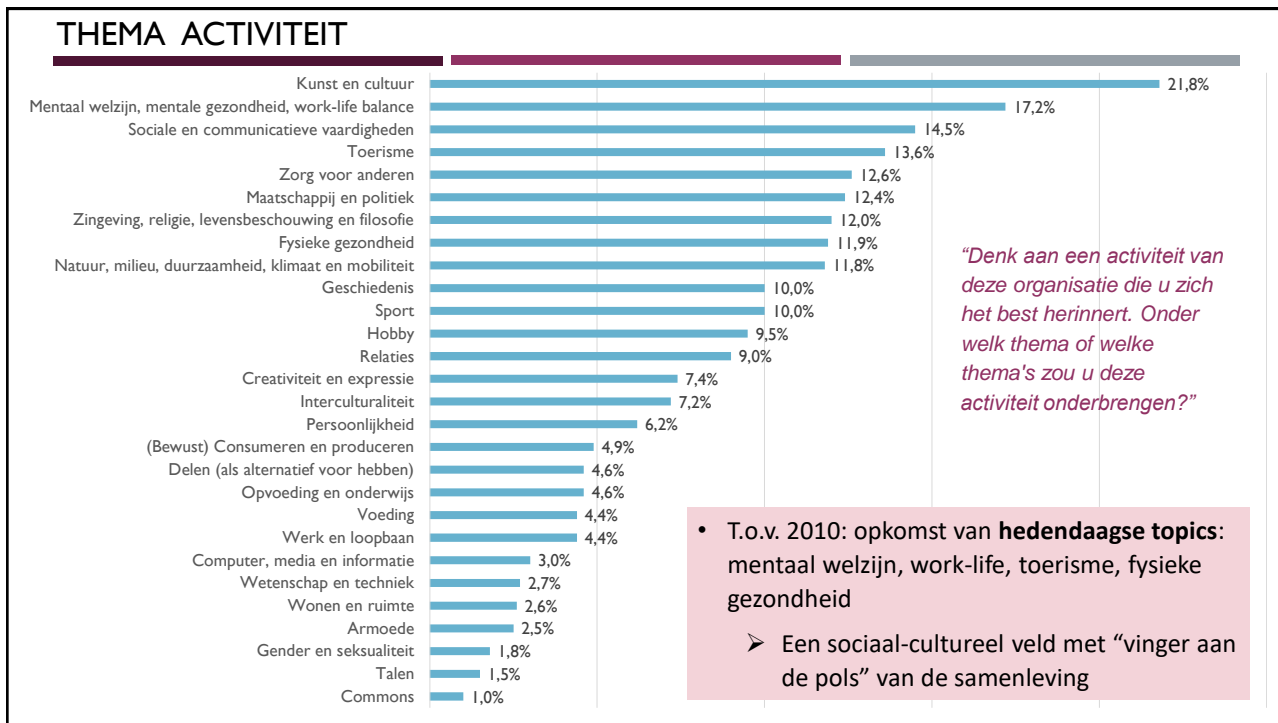
Deelnemen op mijn maat!

Hoe gaan we om met de verschillen in hoe mensen hun deelname invullen?

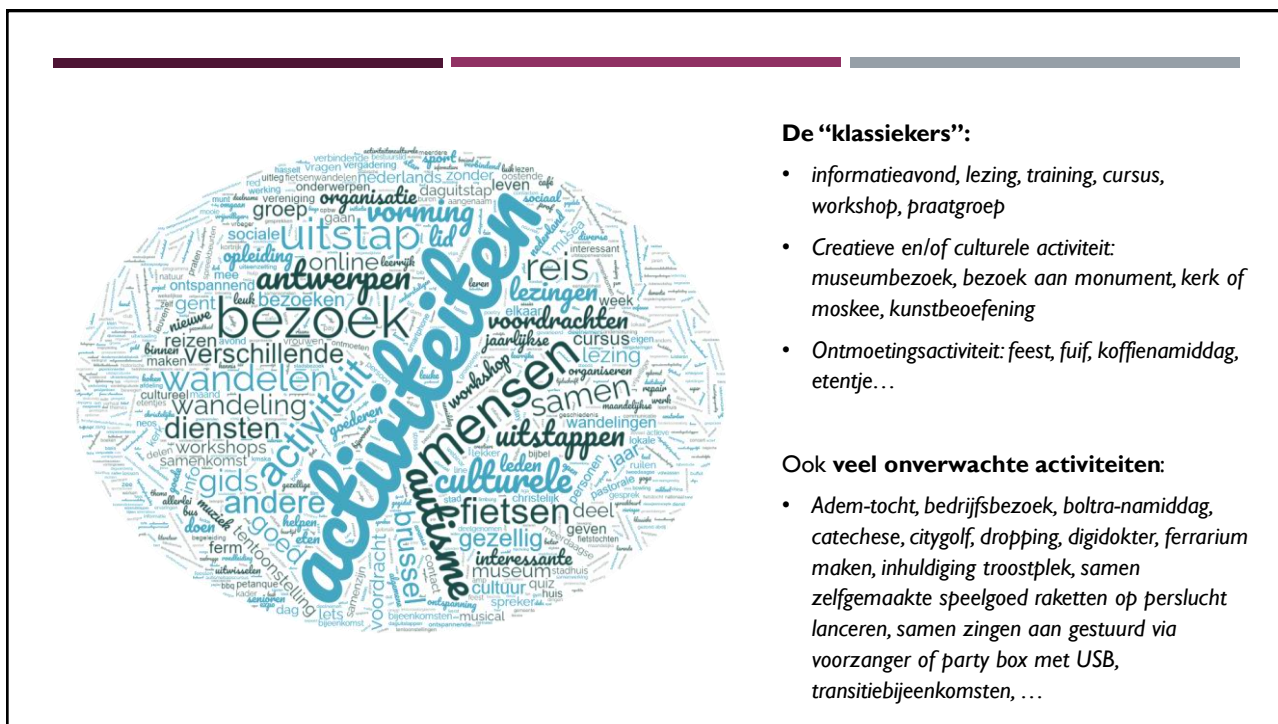
31

32

33

34

IMPACT VAN DEELNAME

Door deze activiteit ...

35

36

SECTORBEELD

Kennis van sociaal-culturele sector

- Ze kennen wel specifieke organisaties (gemiddeld 30 organisaties, met grote variatie: van 13 tot 52)
- Bekendste organisaties: *Oxfam-Wereldwinkels*, *Amnesty International Vlaanderen*, *Davidsfonds*, *Gezinsbond*, *Bond zonder Naam*, *Femma Wereldvrouwen*, *Ferm*, *OKRA – trefpunt 55+*, *Het Vlaamse Kruis*, *Natuuracademie*, *Pax Christi Vlaanderen*, *Vormingsinstituut Rode Kruis-Vlaanderen*.
- Maar: 18 organisaties worden door niemand herkend

Beeld van de sector

- Geen eengemaakt beeld van de sector als geheel
- Weinig affectieve band met de sector als geheel
 - > *Brand awareness* > *recognition* > *knowledge* > *connection/attitude/valuation*

37

WAARDERING VAN SOCIAAL-CULTURELE PRAKTIJKEN

- Ondanks beperkte kennis tonen deelnemers overwegend **sterke waardering voor de praktijken en organisaties waaraan ze deelnemen.**
- Vooral **autonome** maar ook **functionele** waardering van deelname
- Nadruk op sociale aspecten en **gemeenschapsvorming**
 - ↓
- Zowel interne als externe actoren plaatsen sociaal-cultureel werk voornamelijk binnen het **civiele waardenkader**

38

39

Wat zit er in voor mij en wat haal ik er uit?

Hoe kijken onze deelnemers naar ons, en wat waarderen ze in ons?

40

DANK U!

<https://www.vlaanderen.be/cjm/nl/cultuur/onderzoek-en-publicaties/onderzoek-sociaal-cultureel-volwassenenwerk>